

Toner från en tyst arbetsplats

Eleonor Pavlov, bibliotekarie

Att våga ta sig ton är inte alltid det enklaste. Eleonor Pavlov stötte först på patrull när hon frågade bibliotekariekollegor om de ville skriva något om sin arbetsmiljö i bis. När hon erbjöd anonymitet blev det lite lättare. Här publicerar vi några berättelser från biblioteksgolvet.

Bibliotek är tysta platser. Åtminstone har det varit så tidigare, och det är fortfarande den bild många har, även om verkligheten numera oftast är annorlunda. På min arbetsplats är det sällan tyst. På vissa avdelningar kan ljudnivån ibland vara så hög att det kan vara lockande att plocka fram öronproppar.

Det tysta biblioteket är många gånger bara en mossig stereotyp, i praktiken ser det oftast annorlunda ut.

Det har skett många förändringar på våra svenska folkbibliotek. Mycket har blivit bättre, en del har blivit sämre. Det går att diskutera länge vad som är vad, och vilken utveckling som är eftersträfvansvärd i framtiden. Vi som arbetar inom

Illustration: Martin Persson

biblioteksvärlden pratar om det här, om inte dagligen, så åtminstone ofta. Förändringarna skapar nya förutsättningar och det är något vi måste prata om för att kunna hantera dem.

Jag pratar nästan dagligen med kollegor, både på min egen arbetsplats och med biblioteksfolk runt om i landet. Det är dock inte alltid dessa diskussioner tar sig vidare från fikarummet eller korta inlägg i sociala media. Det finns många som har åsikter, bra och vettiga åsikter, men det är inte alla som vågar uttrycka dem offentligt.

Jag har pratat med flera biblioteksanställda om just arbetsmiljö. Det har blivit intressanta samtal och diskussioner, men när jag har frågat om de velat skriva något till detta nummer av bis har det tagit stopp. ”Det vågar jag inte”, har flera gånger varit den gemensamma förklaringen. Först när vi erbjöd möjligheten att vara anonym var det några som ändå kunde tänka sig att dela med sig av sina tankar.

Anonyma berättelser kan vara problematiska på många sätt. Det handlar om trovärdighet och legitimitet. Men vi anser att det ändå var viktigt att ta med dessa berättelser. Dels för att berättelserna i sig är intressanta, dels för att det faktum att många känner sig behöva anonymiteten som skydd visar på ett problem inom biblioteksvärlden, som också självklart speglar samhället i stort. Våra låntagare behöver inte längre vara tysta, men när ska vi också våga ta ton?

Att inte våga säga nej

Jag får en klump i magen när telefonen ringer och jag ser att det är från biblioteket där jag jobbar extra. Inte för att jag inte trivs där. Inte för att de som arbetar där på något sätt är otrevliga. Men för att jag utgår från att de ringer för att de vill att jag ska komma in och jobba och jag egentligen inte har tid.

Jag har en hemtenta som ska vara inne om bara ett par dagar, och jag har alldeles för mycket kvar innan den är färdig.

Samtidigt är det ett tag sedan jag jobbade, jag har tackat nej de senaste gångerna de har frågat. Tänk om de slutar ringa? Tänk om de väljer någon annan?

Det finns gott om folk som vill jobba på bibliotek. Färdiga bibliotekarier som ännu inte har fått fast jobb eller andra bibliotekariestudenter. Inte helt sällan konkurrerar vi även med personer med annan yrkeskompetens och bakgrund om de åtråvärda timmarna. Ibland undrar jag om det verkligen var en bra idé att hoppa på utbildningen. Är det lönt allt slit för att komma in i ett yrke med låga löner och många gånger dålig uppskattning? Där vi är utbytbara på en osäker arbetsmarknad.

En vän berättade hur hen av en slump blivit uppmärksamrad på/förstått att hen blivit av med sitt extrajobb. Det var när hen också pluggade och en kursare frågade varför hen inte längre jobbade på ett visst bibliotek. Min vän förklarade att de inte hade behövt några vikarier på ett tag varpå kursaren svarade att hen hade jobbat där en hel del på sistone.

Min vän hade alltså blivit utbytt mot någon annan. Och när hen konfronterade chefen senare sa chefen bara att hen inte hade trott att min vän var intresserad. Kanske var det så, kanske handlade det bara om ett missförstånd, men det visar också hur lätt det är att glömmas bort. Så trots att jag egentligen inte har tid tackar jag ändå ja till de där timmarna när de ringer från mitt extrajobb. För säkerhets skull.

Bibliotekariestudent

När man tycker annat

Min erfarenhet av en arbetsmiljö i gungning härrör från ett av landets stora folkbibliotek. De senare åren har många av oss i personalen haft det tungt – rent arbetsplatsdemokratiskt. Under denna tid har det i offentlig sektor utvecklats en kultur, välkänd från den privata företagsvärlden; där personalen går och tigger i rädsla för att mista jobbet, om dom har obekväma åsikter. Utvecklingen i övriga samhället – den som länge signalerat ”sköt dig själv och din plånbok och skit i (solidariteten med) andra” – går igen på jobbet.

Obekvämt på min arbetsplats har länge varit

- att tro på folkbibliotekstanken – mer än någonsin, i vår tid. Utveckla? Kan nog vara olika för många..
- att inte se några givna paralleller mellan verksamheter grundade i långsiktiga kulturpolitiska beslut (bibliotek) och konkurrensutsatta företag på en ”fri marknad”... och att därför finna det onaturligt med begrepp och lösningsmodeller från företagsvärlden, för att beskriva det vi gör.

- att finna servicens innehåll och upprätthållande av kvalitet för medborgarna viktigare, än de tekniska verktyg man använder här till.
- att anse att kompetensutveckling är något annat än att lära sig bli en flexibel arbetstagare, vars uppgifter kan ändras om ”produktionen” så kräver.

Att man som bibliotekarie inte vadar i trivsel kanske är naturligt. Vi har fått en arbetsmiljö där politisk strid – eller åtminstone maktbalans – har avtalats bort av de stora fackföreningarna. En arbetsmiljö där man förhandlar i enskild, utsatt, mössan-i-handen-stil med sin personlighetsgranskande chef, om sin individuella lön – en luring som facken verkar tycka är helt okej.

Enligt min mening måste vi nu finna nya vägar till inflytande på arbetsplatserna. Det måste börja med att vi säger vår mening när tillfälle ges. Skulle tillfälle inte ges, tror jag vi måste börja ta oss friheten att tycka i alla fall.

Bibliotekarie A

Osäkra anställningar är slöseri med kompetens

Det absolut värsta med att inte vara fast anställd och istället gå på tidsbegränsade deltidsvikariat, är den där gnagande tanken på att det snart kommer att vara över. Det är svårt för en relativt nyutexaminerad bibliotekarie att ta sig in på arbetsmarknaden om man överhuvudtaget har några krav. Det verkar vara extremt vanligt med deltidsvikariat som löper under ett halvår eller i värsta fall endast några månader. Det är tyvärr inte lika gott om de fasta anställningarna.

Det finns så klart många andra problem som är mer praktiska, men för mig personligen så är det den ständiga oron över framtiden. Jag har ändå trivts bra med mina kollegor och chefer, men jag har blivit hämmad både i mitt tänkande kring arbetet och i det faktiska jobbet. Tidigare har jag gått på deltidsvikariat där jag har fått skriva nya avtal varannan eller var tredje månad. Det kanske inte är någonting som ens chef har kontroll över, men man får ändå en känsla av att man är kvar på nåder. Lite bättre var det när jag fick mitt nuvarande vikariat, som löper ett helt år. I början kunde man slappna av och verkligen njuta av att mer långsiktigt kunna planera. Men så här halvvägs igenom kommer den där stressen tillbaka, tankar om att söka nytt jobb, om att kanske inte få vara kvar.

I slutänden kan man sköta sig hur bra som helst, vara uppskattad och omtyckt, men när det inte finns pengar eller timmar över så får man ändå gå. Jag tror arbetsgivare förlorar extremt mycket kompetenta arbetstagare på det här sättet,

folk som annars skulle ha kunnat tillföra något positivt till verksamheten. Om man har en säker anställning finner man lättare motivation att verkligen satsa på sitt arbete, men för det krävs det att någon är villig att satsa på en själv.

Självklart vill jag vara anonym, för man vill knappast sabotera sina framtida chanser att få arbete. Man har ingen fast mark att stå på, inget förhandlingsläge överhuvudtaget i sådana här situationer. Men det gör mig desto mer motiverad att göra ljud ifrån mig när jag väl får den där fasta tjänsten.

Bibliotekarie B

Att känna sig ensam

”Ja, men då kanske vi, eller jag menar ni, skulle kunna göra det i april istället.” Det tar bara ett ögonblick att gå från att känna sig inkluderad, som en i gänget, som någon att räkna med, någon som behövs, till att bli påmind om att jag inte är här på lika villkor.

Jag sitter på ännu ett verksamhetsplaneringsmöte och deltar i planering av en framtid som kanske inte innefattar mig. Spelar min åsikt ens någon roll när vi pratar om sådant som jag kanske inte kommer kunna delta i? Vad vågar jag egentligen säga för att inte påverka mina chanser att få vara kvar negativt?

Mina kollegor är trevliga och gör sitt bästa för att få mig att känna mig välkommen, men de har inte heller makt att påverka när det väl gäller. De kan säga att de hoppas att jag får stanna, men de kan inte se till att det verkligen blir så. De kan inte på egen hand skapa en framtid där jag är en självklar del på arbetsplatsen.

Jag kämpar. Försöker blunda för det osäkra. Ändå finns det där i allt jag gör. Varje gång jag säger ja till schemaförändringar som egentligen känns sådär. Varje gång jag tar på mig en ny uppgift jag egentligen inte har tid till. Varje gång jag inte protesterar mot något som inte känns bra. Jag vill vara duktig. Jag vill visa att jag kan. Att jag behövs. Och sen sitter jag utmattad på bussen hem och gråter för att jag är så trött, samtidigt som jag försöker bita ihop och tänka ”bara lite till”.

Jag är inte ensam om att vara stressad och trött. Jag är inte ensam om att känna hur arbetssituationen sliter. Jag ser det hos andra. I andra yrken, på andra arbetsplatser. Jag ser det hos mina kollegor. Vi pratar om det ibland. Om för mycket att göra. Om dåliga arbetsställningar. Om hög ljudnivå. Om för långa pass i informationsdiskarna. Om stressen. Frustrationen. Rädslan. Rädslan att inte våga säga ifrån.

Jag ser uppgivenheten hos mina kollegor och undrar varför jag fortsätter kämpa. Varför vill jag vara kvar någon-

stans där de som redan är inte trivs? Varför vill jag jobba på en arbetsplats där det är så här?

Men så tänker jag på alternativen. Är det bättre någon annanstans? Jag tror inte det. Alla arbetsplatser har kanske inte exakt samma problem, men det handlar mer om strukturer och samhällsklimat än om enskilda arbetsplatser.

Att inte arbeta alls är definitivt inte ett alternativ när du som arbetslös nästan helt saknar värde i samhällets ögon. Jag vet hur det kan slita på självförtroendet att stå utanför. Vi behöver känna oss behövda. Vi behöver tryggheten. Vi behöver det inte bara i form av att ha ett jobb. Vi behöver det också på arbetsplatsen. Arbetsdagen är för många en stor del av vårt liv och det är inte hållbart att arbetet ska få oss att må dåligt. Men vad ska vi göra om ingen vågar säga något? Vem kan vi vända oss till för stöd och hjälp? Hur ska vi kunna förändra? Hur ska vi kunna skapa arbetsplatser där medarbetarna känner sig trygga och delaktiga med möjlighet att påverka sin egen arbetssituation? Jag vet inte, men jag vet att vi behöver göra det tillsammans så att vi slipper känna oss så ensamma och utsatta.

Bibliotekarie C